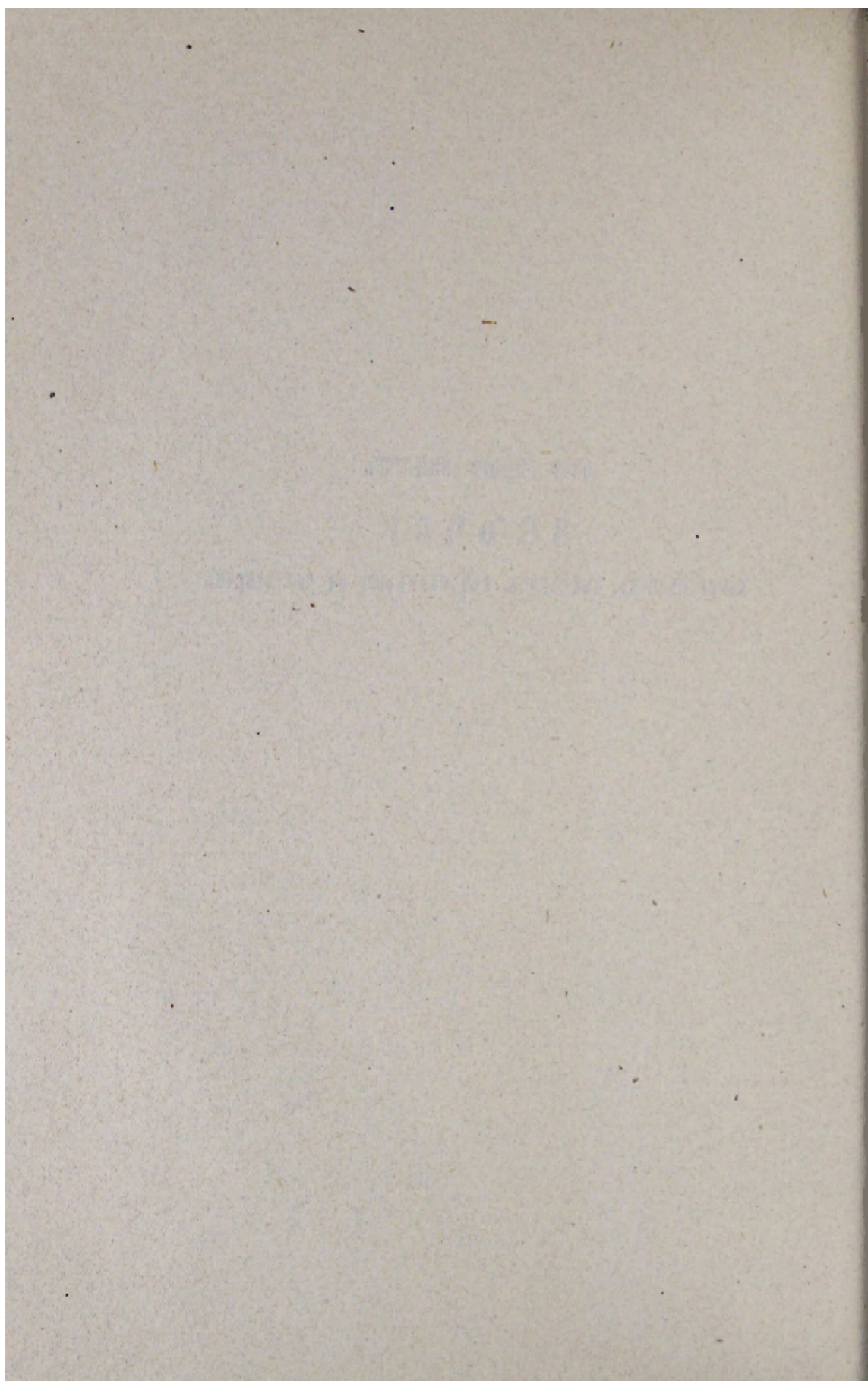

ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

Ց Ա Ն Կ Ե Ր

ԸԹԽԸՐՀԱԳՐԱԿԱՆ, ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ, ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՌԱՐԿԱՅԵԱԿԱՆ

ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

Այն բառերը, որոնք բացատրված են ծանոթագրություններում կամ գործածվում են որպես հատուկ անուն, չեն մանուկ բառարանի մեջ, Բառարանում բերված են օտար բոլոր բառերը, ոչ միայն բացատրությունները նշելու, այլև հայերենում, տվյալ շրջանում, մուտք գործած բառերի քանակը ըստ տալու համար: Օտար բառերի բացատրությունը նշելիս նկատի չենք ունեցել որևէ բառի իմաստն ընդհանրապես, այլ կոնկրետ կամ մոտավոր իմաստը, որը գործածվում է տվյալ բնագրում: Արաբերեն և պարսկերեն բազմաթիվ բառեր, որոնք գործածողներն անմիջականորեն վերցրել են թուրքերենից, նշեցինք որպես թուրքերեն: Բառերի ուղղագրությունը պահել ենք ընդերքերին համապատասխան: Առավել դժվար հասկանալի և բարբառային բառերից մի քանիսը ևս տեղավորեցինք այստեղ: Գործածված են հետևյալ համառոտագրությունները՝ ագր-աղբրեջաններն, ասր-ասորերենն, արբ-արաբերենն, գերմ-գերմաներենն, թրք-թրքերենն, լտ-լատիներեն, հուն-հունարեն, հ. ֆր.-հին ֆրանսերեն, մնդլ-մոնղոլերեն, վր-վրացերեն, պրսդ. պարսկերեն:

Աբսիթերս—(հավանաբար հուն. ἀπσις, այստեղից էլ ἀπσις=απσις — վահանակի բառից) վահանակի նման—280
Ադարս—թրք. անամթ, անբարոյական, անբարեկերթ—489
Ադիցտարաս—եզեմին նման—398
Ազաբբաթի—թրք. (ազապ՝ թուրքական զորքի տեսակ) ազապների պետ—525
Ազամ—արբ. մեծագույն—437
Ազան—արբ. աղոթքի հրավեր—520
Ազապ ադասի—թրք. զինվորական աստիճան—493
Ալբրդ զոփուգ—թրք. նվազարան (նման փանգիդի?)—587
Ազլ (անել) թրք. պաշտոնանկ անել—560
Արաբեկ (նաև աթապակ)—թրք. անկախ իշխանություն տեր (սելջուկների ժամանակ), թագավորահայր, փոխարքա, խնամակալ (թագաժառանգների)—134, 164
Արաբագ—պրսկ. հրախաղաց, կրակով ձեռնածություն անող—495
Այու—պրսկ. շաղախ, գինեշաղաղ(?)—219
Ալան—թրք. գույնգույն, խալտարդետ—460
Ալայ—թրք. բարձր—483
Ալթիթի—թրք. վաթսույնթ—490
Ալթիթ (իմա ալալամիդ եղև)—թրք. բոնկվեց, արծաթակվեց—495
Ալլախ (ընկավ)—թրք. ստոր, անարգ, լիբր—488
Ախրար—թրք. մանրածախ առևտրական—494

Անուգրս—պրսկ. հառաչանք, հեծեծանք, ախու վախ—488
Աղգի փախիգ բոփ—թրք. բերանը՝ փողը կտրելով հրանոթ, կարճափող հրանոթ—490
Ամ—տես էմ
Ամանաթ—արբ. առանգ, ապահովություն, վստահություն—181
Ամարաթ—արբ. ապարանք, պալատ, մեծ շենք, շինություն—284
Ամիր (նաև ամիրա)—արբ. պետ, տեր, իշխան, ազատ, հրամանատար, նախարար, ոստիկան—213, 218, 220—221, 227—228
Ամիրգա—տես միրգա
Այնան—արբ. ազնվական, թրք. հայտնի, անվանի—496
Այնա—արբ. հայելի—462
Անշտի—թրք. հաղիվ, միայն, սակայն, բայց—491
Աօրխ—արբ. սիրահար, թրք. գուսան—459
Ապրոմ (ապրեշում)—պրսկ. մեծաքանակ—459, 568
Ապրոմեդե—մեծաքանակ—565, 569
Ասախ—տես եասախ
Ասնաֆ—արբ. համբար, ընկերակից—420
Ասլա (նաև ասկար)—զինվոր, զորք, զինգունդ—299, 395, 406, 453, 455, 457, 458, 476, 484, 490, 496
Ասնայ—արբ. ստորին—483
Ասալա—թրք. սայլ, կառք—229, 453
Արգ—արբ. աղբրսագիր, խնդրագիր, խընգիր—463, 476, 496, 525

Արգունիս—պրահ, տես արդ
Արծվիսուց—(հ. ֆր. արշիվեք) արքեպիսկոպոս—78
Արդուշի—մզլ. դատավոր—72
Աղրեց—հ. ֆր. արտոնագիր տվեց, շնորհեց, առանձնաշնորհում տալ—48
Աւուլ—թրք. դահլիճ, գավիթ—476
Աւման—տես ոման
Աւստս—արբ. միջին, միջակ—483:

Բաբար—թրք. դասակ, շարք, կարդ—525
Բադան—թրք. պատվար, մարտկոց, պարիսպ—487
Բադրիսիս—լատ. պաարիկ—47, 51
Բադուլ—թրք. կերպասի առևտրական—494
Բազմաբնակ—արբ. որոշ չքավորներ—229
Բադար—պրահ. շուկա—459—460
Բալի—արբ. գուցե, թերևս—487
Բալիվասու—պրահ. բեկի որդի—491
Բախտուր—մոզլ. քաջ, կարիճ—137, 138
Բադշա—պրահ. ալդի, պարահեզ—459—460, 528
Բայադ—թրք. զբոշ, գունդ (զին.), նշան—485, 493, 496
Բայրամ—թրք. տոն—492
Բանե—պրահ. մաքարտակ, շրբանդ—491
Բանեսար—արբ. նապահանգիստ վաճառատեղի, վաճառաշահ, բաղմավաճառ քաղաք—568
Բաթա—պրահ. բաժին, մաս—457
Բաթեց—պրահ. նվերեց—490
Բասան—հ. ֆր. անցում, հատկապես խաչակերներին արշավանք—58, 179
Բարիսան—թրք. հաշտվեցին, խաղաղվեցին—465, 490
Բարիսուրյուն—թրք. հաշտութուն, խաղաղութուն—525
Բարս—թրք. վառող—494—495
Բաւադ—թրք. նեղուց, կիրճ—376, 577
Բերդան—տես բերդան
Բէլու—թրք. նշանավոր, հայտնի—525
Բէշի սուլա—կանանց երեսի քողի ոսկեթել—382
Բէլլերեկ—թրք. նահանգապետ կուսակալ—519
561
Բիւ—թրք. ապօրինի գավակ—432
Բիւն—թրք. շինութուն, շինք, կառուցում—491, 527
Բիրդան—թրք. հանկարծ—492—493
Բոգդուկ—թրք. խոտվութուն, խոտնակութուն—525
Բուուրդուլ—թրք. հրաման, կարգադրութուն—496
Բուրջ (նաև բուրճ)—արբ. աշտարակ, որը շինվում է բերդի կամ քաղաքի պարսպի մեջ պաշտպանութան նկատառումներով—68, 70, 76, 92, 279, 563

Բուրվա—արբ. իջևան, պանդոկ, փոքրիկ պահանոց—535, 564
Բրինձ (նաև բրինձ)—լատ. հ. ֆր. իշխան—54, 60—65, 68—72, 75—78, 98, 102—110, 113, 205, 404, 405
Բրնձա—լատ. հ. ֆր. իշխանուհի—110
Բրնձուրյուն—լատ. իշխանութուն—109—110
Բրսիսիոն—լատ. թափոր—62
Բրֆա—հ. ֆր. նախարան, առջարան—34
Բոլուգ—թրք. գործատա, գումարտակ, խուճ, հատված, մաս—454, 492, 495
Բոլուրաւի—թրք. գնդապետ, գործադիր, խմբապետ—454

Գագ—պրահ. երկարության չափ, հավասար է 112 սմ.—494
Գարսիսիսի—տես կարտինար
Գարսիսար—տես կարտինար
Գափիփաջա—անձանթ բառ—496
Գափուշիպաւի—թրք. պալատական պաշտոնյա—476, 484, 493
Գուրա—թրք. գմբեթ, կամար, խորան—527
Գուգում—թրք. պղնձյա սավոր ջրի համար—485
Գէլուր—թրք. եկամուտ, մուտք (եղին հակառակ)—496, 569
Գիսար—թրք. ելք—496
Գուլա—թրք. կոխ, ըմբռամարտ—495
Գուլուլա—պրահ. հրացանի գնդակ—492, 525
Գունդ (նաև գունթ)—հ. ֆր. կոմս—60—61, 64—69, 71—76, 105—107, 109, 178
Գունդուրիս—հ. ֆր. կոմսութուն—75, 103
Գունդուրսայլ—լատ. ախոռապետ, հ. ֆր. գործի ընդհանուր հրամանատար, արքայական պալատի բարձրագույն պաշտոնյա—63, 67, 74, 104, 108
Գուլ (նաև գումին)—լատ. համայնք, հասարակութուն, (համայնքի ժողով?) 62, 78
Գուսսան—թրք. ավազակ, հեն, ծովահեն—405
Գուրդ—տես քուրդ
Գուալ—լհ. կայսր, թաղավոր—408
Գուրա—պրահ. մահմեդականի գերեզման, դերեզմանոց—495

Դալալ—արբ. մունետիկ, փողոցներում բարձր ձայնով լուրեր հայտնող, փերեզակ—386
Դադլ (լինել)—արբ. մուտք գործել, մտնել—523
Դամիլալամիս (անել)—թրք. կնքել, խաբել, դրոշմել, նշան անել—414, 494
Դուսուր—արբ. թուլություն, կարգադրություն—229
Դավի—արբ. վեճ, դատ, դատով պահանջ—524

Դարգահ—պրսկ. ապարանք տանող մուտք, արքունի դուռ—484, 487

Դարիք—արբ. նավի տեսակ—72, 80

Դարուդա—մղլ. վարչական պաշտոնյա, ոստիկանապետ—525

Դարպաս—պրսկ. մեծ դուռ (պալատի), պալաս, նվեր, որ տրվում է թագավորին կամ իշխանին ներկայանալիս, ուխտավորների նվերը վանքին, որին ուխտ են դնում—56

Դասար (նաև դաթար)—թրք. հաշվի տետր, մատյան—404, 420, 474, 484, 557

Դարբասար—պրսկ. դիվանապետ—484

Դեկրէթ—լա. հ. ֆր. հրաման, հրովարտակ—177

Դիզար—պրսկ. բերդապահ, բերդակալ—485

Դից—պրսկ. դեմ-հավատ, կրոն—334

Դիվան—արբ. աստյան, դատաստան, դատարան, ժողով—272, 496

Դիւանխանա—պրսկ. դիվանատուն—519

Դուլաթ (աւուր)—արբ. հարստութիւն, հարստութիւն ունեցող—219, 406, 553, 566

Դոնմիթ (նաև զոնմիշ) լինել—թրք. ետ դառնալ, վերադառնալ, դավաճանել—493, 519—520

Դուխ—լտ. աղնվական բարձր աստիճան, ֆեոդ. իշխան, ղորավար, առաջնորդ—50, 56, 60—61, 63, 102, 103, 404—405

Դոյբանդ տէս տուլբանդ

Դօլլաթ—տէս ղոլլաթ

Դօւաւա—թրք. քառահատուկ, սալահատակ, տախտակամած—486

Եալուզ } —թրք. ոսկեջուր, ոսկեզօծ—496, 587
Սալուզլի }

Եալլա—թրք. արոտատեղ, հովասուն լեռնային տեղում—553—554, 559, 571, 577

Եասարուքիւն—թրք. գերեզմարութիւն (գուցե թրք. ասար-բառից՝ վրեժ, արժանի պատիժ)—530

Եասալս թրք. արգելք, պատուհաս, պատիժ—267, 270, 395, 485, 516, 518, 567

Եարալու (նաև եարալի)—թրք. վերավոր, խոցված—485, 496, 525

Եափրաիլ—թրք. տերև—570

Եղալջի—թրք. նժուշի սանձը քաշող պաշտոնյա—496

Ենգիշարի—թրք. օսմ. Թուրքիայի ղորքի մի տեսակ, որը կազմվում էր մահմետականացած դերի քրիստոնյա երեսաններից—227—228, 230, 277, 560

Ենգիշար աղասիլ—թրք. ղին. աստիճան—405, 488, 490, 496

Եպարնու—հուն. փոխաբեր, կառավարչապետ, բարձրագույն պաշտոնյա—437

Եսիր—թրք. դերի—531

Եսալ—թրք. սանձ, երասան—496

Եփրատ—լա. կայսր—401—407

Եօղուօ—թրք. զառիվեր—459

Զախուլս—հավանաբար արբ. զախրէ-էցր շտեմարան—11

Զապիթ—թրք. քաղաքապետ, իշխան, պետ, ոստիկան—450—458, 463—464

Զարար—արբ. ֆասս—521, 524

Զարայ—արբ. զարկ, թափ, սաստկութիւն, ուժ—525

Զարպազանգ—պրսկ. բարանի նման ուղմ. մեքենա, որով քարեր են նետում—229—230

Զդալիւրա (իմա՝ զախիւրա)—արբ. պաշար, կուտակում—220

Զեքա—պրսկ. որովհետև—522

Զէնցիլ—տէս զնջիլ

Զիւսն—պրսկ. վնաս—495

Զնդան (նաև զընդան, ղնտան)—պրսկ. բանտ—73, 212, 218, 451, 460

Զնդանիլ կամ զնդանիւց—բանտարկել, բանտարկեց—60, 211

Զնջիլ—պրսկ. շղթա—487

Զոլաւմ—տէս ղոլում

Զուլում—արբ. աղետ, մեծ չարք, անիբա-վութիւն—106, 497

Զուկուդ—թրք. տնանկ, աղքատ—454

Զօրպա—թրք. ուժեղ, վես, ժանտ, խիստ ապստամբ—476, 478

Զօռօվ—թրք. հաղիվ—493, 496

Էլ—թրք. ցեղ, օտար, կողմնակի մարդ—491, 496

Էլի—թրք. դեսպան, պատվիրակ, նվիրակ—461—462

Էնթիմադօլվէ—արբ. պարսից շահի գլխավոր, վեզիրը—430

Էնսար աղասիլ—թրք. ղին. աստիճան—492

Էմագ—թրք. կեր, ուտելիք, կերակուր—495

Էմից—թրք. վերակացու, տեսուչ, տնօրեն—491

Էմր—թրք. հրաման, օրենք, հրովարտակ—528, 560, 567

Էնիօ—թրք. վայրէջք, զառիվար—459

Էսփեր—տէս ասքար

Էսիսիուց—հավանաբար հուն. ἐκείσε—տարեկան—40

Էրիօ—թրք. դրոհ, հարձակում, մրցավազք—492, 495

Ըխսիար—թրք. ծեբ—484

Ընբուր—լտ. ֆր. կայսր—57—58, 61—66, 68—69, 74, 103, 107

Ընբուրուքիւն—լտ. ֆր. կայսրութիւն—68

Ըռան—պրսկ. ճանապարհ, ուղի—280

Ըռալամ—պրսկ. հրովարտակ—525

Ընայ—արբ. համաձայնություն—490, 493
 Ընայե—տես ուսյա
 Ընաս—պրսկ. առաաաձեռն, բարեգործ—57
 Ընգսկ—արբ. ուսանա, պաշար, ապրանք, հարստություն—75, 233, 404, 456, 513
 Ընէ—ֆր. թաղավոր—62—65, 68, 71—72, 74—76, 78, 107—109, 180
 Ընէ քր Կասեչի (նաև Կաստեչի)—ֆր. Կասաի—իտալի թաղավոր—61, 63, 72
 Ընէ քր Նուառ—ֆր. Նավարայի թաղավոր—65—66
 Ընէ քր Ֆրանս—ֆր. Ֆրանսիայի թաղավոր—56—61, 63—69, 71, 74—76, 78, 108—109
 Ընէչէլ—թրք. մուրարա—459
 Ընիար—տես ուսյա
 Ընուայ—արբ. պողից քամած հյուսթ—535
 Թսլմս—դուցե չալումտ (տես)—267
 Թալսրմ (նաև Թախում)—թրք. սերմ, ամբողջ խումբ, կոմպլեկտ, սարք—488, 496
 Թախրան—պրսկ. ասպատակություն, տվյալ դեպքում՝ ավար—221
 Թսլս (նաև Թաղթ) թրք. դահուլե, թաղափորական դահ—404, 428, 431, 434, 442, 452, 461, 482, 515, 516, 519, 525
 Թահթ—տես Թախտ
 Թան—թրք. Թաղ, պսակ (?)—229
 Թամամիլ—թրք. լրանալ, ավարտվել, վերջացվել, ամբողջացվել—526
 Թաման—տես Թուման
 Թամանա—արբ. տեսարան, փողոցային հանդես—491
 Թային (անել)—արբ. նշանակել, որոշել, ընտրել—455, 462, 476, 487
 Թանրեհ (անել)—արբ. պատվիրել, հանձնարարել—486
 Թապալ—թրք. ափսե, սկուտեզ—491
 Թապալ—արբ. կրոնական անհանգուրժողականություն—554
 Թապսիր—արբ. գուցե Թախսիր, հանցանք—522
 Թաքիս—թրք. քննություն—485, 496
 Թեգեիլ—թրք. Թեթեղ—587
 Թեփե թրք. զազաթ, կատար—459, 461
 Թլեռ—տես Թուղ
 Թաքուլս—թրք. Թթենու աղի—159
 Թաքուն—թրք. Ժխախոտ 395, 400, 495
 Թուղ—թրք. փնջուլս՝ դին. բարձր աստիճան, նշան, կնիք, արքունի զորոյմ—453, 457, 488, 493, 497
 Թուլլու—թուղ կրող (տես)
 Թուլր—տես Թուղ
 Թուն—թրք. դոժ (doge), վենետիկյան հանրապետության առաջին անձը—561
 Թուման—թրք. նահանգի շրջակա գավառները,

շրջակայքը, գորագունդ—171, 187, 220, 252, 253
 Թումս—տես Թուման
 Թումն (նաև Թիվանկ)—թրք. հրացան—230, 489, 525
 Թումնգլի—թրք. հրացանակիր, զինագործ, հրացանագործ—223, 231, 487
 Թուգ—տես Թուման
 Թսլիր—արբ. խորհուրդ, միտք—186
 Թոյ—թրք. հարսանիք, խնճույք—491
 Թոյ րակ—թրք. հարսանքապետ—496
 Թովման—տես Թուման
 Թոփ—թրք. հրանոթ, զնգակ (խազի) 229—231, 475, 484—488, 490, 492—493, 495, 531, 550
 Ժլուլ—արբ. գրադունք, ուշադրությունը ցրել—211
 Իբեյ—անձանթ բառ—489—490
 Իթ—թրք. շուն—489
 Իլսինի—արբ. մանավանդ—492, 496
 Իլամ—թրք. իմաստուն, օրհնագետ—476
 Իլան սիլի չալիլ—թրք. օձը լեզու—նվազաբան, նվաղելու գործիք, հավանաբար կլառնետ կամ նման մի նվագաբան—587
 Իլդար—թրք. սրբնթաց, արագընթաց, ճեպընթաց 228—229, 231
 Իմարեթ—արբ. գեղեցիկ շինություն, պալատ—450
 Իմսաթի—թրք. նպաստ, օգնություն—487
 Իննիլ—արբ. ավետարան—474
 Իօիմ—(հավանաբար խիշիմ բառից) պրսկ. ցասում, բարկություն, զայրույթ, կատաղություն—272
 Իսկելիլ—թրք. նավահանգիստ—406
 Իսպահիլ—տես սպահի
 Իլեմ—թրք. մինչդեռ, յորժամ, երբ—476
 Իլիննիլ—թրք. երկրորդ—476
 Լամուկ—քրդ. աղա—493
 Լայիլս—թրք. արժան, պատշաճ, արժանավոր, վայելուչ—460
 Լառ—տես Լեշ
 Լաշվադ—պրսկ. ընտիր կապույտ ներկ, գուճազմ—383
 Լաւանդ—պրսկ. անկարգ, երեսառած թրք. կամավոր զինվոր, ինքնագլուխ—453—458, 462, 485
 Լեգեհն—հուն. լո. մի տեսակ դեղ, առասպելական հրեշային ձուկ օվկիանոսում, առասպելական օձ, որ իբր թե շրջապատում է երկրագունդը—567
 Լեռ—թրք. դիակ—212, 452
 Լեվեց—տես լաւանդ

Լիկաթ (նաև լիկադ, լիկատ)—լա. պապի նվիրակ—67—68, 70, 72, 76, 78, 176

Լից—հ. ֆր. ճորտ—76

Լիման—հուն. նավահանգիստ, ձոց—406

Լուլա—պրսկ. խոզովակ, գլանաձև սառույցի կտոր—570

Խաբար (նաև խապար)—արբ. լուր, տեղեկություն—70, 278, 408, 452, 456, 457, 463, 476, 492

Խաղի (նաև խատի)—տեա զատի

Խազնա—արբ. գանձ, գանձարան, շտեմարան—77, 153, 490, 493, 525, 561

Խալաթ—պրսկ. զոհատ, որով արևելքում էջ-խողները պարզատրում էին մեկին ի նշան իրենց զոհանակության, նորահարսին արվող նվեր—129, 226, 275, 419, 453, 493, 495

Խալե—տեա զալե

Խալիֆա—արբ. վարժապետ—480, 497

Խալն—արբ. ժողովուրդ, բաղմունքուն—497

Խալից—արբ. նենդ, դավաճան—152

Խալալխալալ—արբ. թրք. բարի, օգուտ—424

Խան—թրք. իշխան, օթեան, պանդոկ—451, 455, 459—461, 564, 574

Խանդակ—արբ. խրամատ, փոս—254, 408, 416, 419, 492, 497

Խանչար—պրսկ. դաշույն—489

Խասան—արբ. (խիսաս) նվագում—149

Խասարաթ—թրք. ֆես—524

Խարան (նաև խարալ)—արբ. թրք. արքունի հարկ—270, 381—382, 417—418, 452, 464, 483—484, 486—487, 493, 517, 554, 570

Խառաջի կոսոր—թերևս հավելյալ հարկ (խա-բաջ)—420

Խաջ սալխալ—հավանաբար պեաք է լինի խարաջ ե սալխան, պրսկ. տարեկան հարկ, տուրք—497

Խառն—տեա խարան—451, 453

Խառն—թրք. ծախս (խարեն-ծախսել)—413, 457, 521, 528, 587

Խարամ—տեա հարամ

Խառսայուլալալ—արբ. փլատակող, քանդող ռազմ. մեքենա—78

Խափունի—թրք. պալատական ծառայողներ—476

Խափունիպառի—տեա դափունճիպաշի

Խափս—արբ. բանտ—405

Խաֆաս—տեա զաֆաս

Խել—ասոր. ցեղ—136

Խզէնասար—տեա խազնատար

Խզէնալ (նաև խզինա)—տեա խազնա

Խզմաքբար—պրսկ. ծառա, սպասավոր—496

Խազնասար—արբ. գանձապահ, բարձրա-

դույն պաշտոնյաներից մեկը—79, 403—407, 483, 496

Խրման—պասը լուծել, թաթախվել—485

Խիար—պրսկ. վարունգ—571

Խիլա—տեա խլաթ

Խանգ—տեա ֆշանգ

Խուդա—պրսկ. աստված—231

Խուեսառ—թրք. բարեկամ, մտերիմ—74, 105

Խուլալալալ թրք. թնդանթի գնդակահան—408

Խուսուր—թրք. թերի, պակաս, նվազ—476

Խսար—արբ. բերդ, պարիսպ, պաշարում, շրջապատում—70, 71, 107, 142, 152, 210, 233, 400, 453—4 0, 521

Խսարել—արբ. պաշարել, շրջապատել—61, 64, 73—74, 143, 152—153, 189, 210—211, 232—33, 490, 534

Խրիս—պրսկ. դնում, առևտուր—404

Խօջա—տեա հօճա

Միթնար—անժանոթ բառ, բայց չափի միա-վոր—587

Վազուխ—թրք. ցեղ, ձոց—486, 495

Վալդը (անել)—թրք. բարձրացնել, տեղից վերահանել—496

Վալխան—թրք. վահան—496

Վաղանդ—լա. յուրաքանչյուր ամսի առաջին օրը՝ ամսամուտ, հունվարի առաջին օրը՝ տարեմուտ 3

Վայֆա—տեա դահլե

Վասաբալ—տեա դասապա

Վասուր—թրք. չափ, չափի միավոր—485

Վասնալ—լա. ֆր. բարձր աստիճանի հողե-րական կաթոլիկ եկեղեցում, թվով 70 հողի, որոնք իրենց միջից ընտրում են պապին և կազմում պապի դերագույն խորհուրդը—52, 56, 69, 71, 79—80

Վափանդ—թրք. փակում, արդելում—489

Վափունիպառ—տեա դափունիպաշի

Վէլուր—տեա գէլուր

Վէմի—թրք. նավ—461—462, 494

Վէօլ—թրք. լճակ, փոքրիկ ծովակ—474, 478

Վէօմրիւնի—թրք. մաքսատան պաշտոնյա—449, 461, 564

Վէօռէ—թրք. ըստ, համեմատ, համաձայն—457

Վլա—արբ. ամբոց, բերդ—60, 181, 241, 530, 581

Վլէրիկոս—հուն. կղերական, եկեղեցական ստորին պաշտոնյա—39—40, 43, 49, 52, 178

Վոմս—լատ. աղնվական տիտղոս, զինվ. բարձր աստիճան—61, 65, 135

Վոր—թրք. թիկնապահ—486, 492, 494

Վուլ—տեա զուլ

Առնման—արբ. ընտիր կերպա—135, 221, 491, 568

Առնմանկիչի—տե՛ս կէօմբիւքսի
Արսնցում—լա. մեծ գոռք—406

Հա—թրք. այո, արդարեւ—476

Հազինա—տե՛ս խաղնա

Հալ—արբ. վիճակ, դրուժյուն—525

Հալաթ—տե՛ս խալաթ

Հալալ—արբ. արդար, անխարդախ, օրինա-
վոր—521

Հալիլի (շալի)—արբ. հաշիվ նստել, պատժելու
իմաստով—463

Հանի—թրք. ուխտավոր, ուխտադնաց, մահ-
տեալ—476

Համամ—արբ. լրադնիս—515

Հանրմ—թրք. տիկին, օրինորդ—491

Հասլ—թրք. հատ, հունդ, դեղահունդ—210

Հասնեզ—հ. ֆր. մարդու կամ ձիու դրահ,
սարք—75

Հատմ—թրք. անիրավ, անօրեն, անարժան—
491

Հատմի—արբ. ավազակ—148—149

Հալալ—թրք. օդ—462—463

Հաւան—պրսկ. փոքր սանդ՝ փայտից, մեա-
դից—179

Հաւզ—թրք. ավազան—521

Հիսար (նաև հասար)—տե՛ս խսար

Հիլալի—թրք. մոհիկային, սլաք(?) հավա-
նարար ապրանքի անուն—460

Հիսուսլ—արբ. հաշիվ, թիվ—272, 521

Հիւնէր—թրք. առարկություն—476

Հումմ—թրք. հրաման, դատաստան, կամք,
վճիռ—400, 496, 559

Հասսլ—տե՛ս հիսասլ

Հասրել—տե՛ս խսարել

Հոնա—թրք. ուսուցիչ, վարժապետ, վաճա-
ռական, ավագ, պարոն—463, 476, 489,
491

Ղարլընա—թրք. հանքային ջուր, ջերմուկ—
460

Ղարուլ (լինել)—արբ. համաձայնել, ընդու-
նել—227

Ղալաղալ (անել)—արբ. արգելք անել, ար-
գելել—422

Ղազա—թրք. կրոնական պատերազմ, մարտ,
կռիվ—232, 534

Ղազան—թրք. արգելք արդի հոգ. հա-
վատքի համար կովող զինվորներ—490

Ղազի—տե՛ս զատի

Ղարաթ—թրք. չափի տեսակ, քանակություն,
իրրև, որչափ—209

Ղալալալ (անել)—արբ. պրսկ. հավանա-
բար բերդում ամրանալ—530

Ղալա—տե՛ս կլա

Ղալի—տե՛ս կլա

Ղալէ—հուն. մի տեսակի հին նավ—61, 66—
67, 70, 72—73, 75—76, 78—80

Ղալփալ—թրք. մորթի գլխարկ, խոյր, փա-
փախ—422

Ղախէ—արբ. սուրճ, կոֆե—270, 495, 561

Ղալիզ—թրք. նավակ—269

Ղալիմալամ—թրք. կուսակալի տեղակալ,
տեղապահ, զավառապետ—528

Ղախաւուղ—թրք. հում մետաքսից՝ զազից
զործված կտոր—568

Ղասալալ—թրք. գյուղաքաղաք, ավան—
459—460, 494

Ղասախ—արբ. բաժակ—587

Ղասի—արբ. դատավոր, հողեորական դատա-
վոր—415, 476, 520, 559

Ղախիթ—թրք. պանդուխտ—464

Ղաֆա (նաև զաֆազ)—թրք. վանդակ—265,
275, 351, 381, 392

Ղալնուղ—թրք. հոն—570

Ղալալալի (անել)—թրք. մեծել—406

Ղալիթ—թրք. արժեք—457

Ղալիթ—թրք. տուփ, փոքրիկ արկղ—492

Ղալիթ—թրք. սարուկ-զինվոր (զվարդիական
զինվոր)—255, 269, 396, 417, 482, 483,
485, 487—489, 492—493, 560

Ղալմուս—տե՛ս կոլմաշ

Ղալուլալի (լինել)—թրք. լարված լինել,
պատրաստ լինել—460

Ղալալ—թրք. հյուր—525

Ղալուլ—թրք. զորք, արշավող զորք—525, 530

Ղալալալի (լինել)—թրք. արիւնթյուն, քաջու-
թյուն—530

Ճամազի—արբ. արագավազ, բեռնարար ձ-
ուղտ—184

Ճամի—թրք. մահմեդականների ազոթատուն,
ժողովարան, մզկիթ—360, 455, 461, 488

Ճամբազ—թրք. լարախաղաց, ձիավարժ—452

Ճախմալ—տե՛ս ջառիմա

Ճէմ—արբ. զուլմար, ընդամենը—406

Ճէնէրալ—ֆր. զինվորական բարձր աստի-
ճան—404—405

Ճէնէնի—թրք. մարտիկ, զինվոր, պատերազ-
մող—408

Ճոռով—տե՛ս ղոռով

Մագուլ—թրք. արդար (ձեռագրում այդպես,
սակայն պետք է լինի թրք. մանզուլ՝ 356
էջի տողատակ՝ մագուլ, տե՛ս ներքևում)—
356, 358

Մագուլ (նաև մագուլ)—տե՛ս մանզուլ

Մագուլ—արբ. մշակելի հող, հանդ, ագարակ—
553

Մարադիս—թրք. պատենչ, խրամատ. հոգա-
րլուր, պատվար—492—493
Մալ—արբ. թրք. ապրանք, հարստություն,
զույր, ոսկի, արծաթ, խոշոր եղջերավոր
անասունների խումբ—153, 454—455,
457—458, 461, 496, 497
Մախրու—տե՛ս մուղազա
Մահրու—տե՛ս մուղազա
Մահլիսայ—թրք. լուսնի լույս, լուսրնկա—462
Մահլա—արբ. թաղ—495, 497
Մահմէդ (մահմէդաւոր)—արբ. ձիւս խթան,
խթանավոր ձիավոր—186
Մադաւա—արբ. քարայր—406
Մադրուայ—թրք. արեւմտւոյ—492
Մայն—հ. ֆր. ձեռք (?)—72
Մայսառ—լտ. պետ, կառավարիչ, ղեկավար,
հոգարարձու, ուսուցիչ, խնամապար—60,
65—66, 68—69, 72, 76—77, 79—80
Մանգիլ—տե՛ս մէնգիլ
Մանգուլ—թրք. պաշտոնանկ, իշխանություն-
նից հրամարված—269, 394, 416—418, 420,
423, 484—487, 490—491, 560
Մանուայ—թրք. որեւէ պաշտոնի նշանակված,
հաստատված—435, 488—489, 493
Մաեկալ—(արբ. մաշալ-ից՝ ջահ) կրակաշոր—
485—486
Մաշիր—թրք. աղոթատուն, մզկիթ—414, 489,
492, 520, 563, 567
Մախխարա—արբ. ձիծաղաշարժ, ծաղրա-
շարժ—530
Մասրաֆ—թրք. ծախս, ծախք—453, 457
Մասէ—արբ. բացի—528
Մասնեսանուն—անծանոթ բառ—587
Մասրասա—թրք. հոգեւոր դպրոց—563
Մարազախ—հ. ֆր. ղիւն. բարձրագույն աս-
տիճան, զորավար (կիլիկյան տերմին),
մարշալ—60, 70, 79, 104
Մարգիլ—հ. ֆր. ազնվականական տիտղոս,
զքսի և կոմսի միջև—59—60, 106—108
Մարիան—հ. ֆր. ամուսնություն, պսակա-
դրություն—110
Մարիֆէր—թրք. շնորհք, զիտություն, հան-
ճար, հնարք, տեղեկություն, ծանոթու-
թյուն—463
Մարկոսֆ—գերմ. մարկգրաֆ—405
Մզկիթ—տե՛ս մաշիթ
Մէրան—թրք. ապրանք, մթերք, իր, թան-
կարժեք ապրանք—449, 455, 459—461
Մէյրախանա (նաև մեհթարհանա)—թրք.
նվադախումբ, ղիւն. նվադախումբ—491, 496
Մէյսան (նաև միյտան)—թրք. հրապարակ—
272, 451, 454
Մէնգիլ—թրք. սուրհանդակ—456, 494
Մէնուր—արբ. հայտնի, հռչակված—460
Մէօա—ադր. անտառ—218

Մէրէր—արբ. կին, կողակից—231
Մէրեան—թրք. բուստ (մարջան)—587
Մէրէպ—թրք. դպրոց—463
Մէօհիւր—արբ. կնիք, նշան, դրոշմ, մատանի
(իշխանության)—461, 463
Մըխս—կոշիկի մի տեսակ—485
Միւլէ—արբ. հարկահան, հարկերի չափերը
որոշող պաշտոնյա—524
Միւնա—արբ. նավահանգիստ—73, 188
Միւնարէ—արբ. մզկիթների մոտ աշտարակ,
որի վրայից մուլաները բարձրաձայն աղոթ-
քով հավատացյալներին աղոթքի են հրա-
վերում—534
Միւրաւլի (տալ)—արբ. դրություն աալ,
թուղթ տալ—474, 476
Միւրա—պրսկ. աղնվատոհմ իշխանածին, ար-
քայածին—152, 210, 212, 220, 223, 428
Միր—տե՛ս Ամիր
Միրի—թրք. պետական, արքունի—493
Մյեհա—արբ. (միւլէ բառից) սեփականաց-
բեց—214
Միսուլ—թրք. հարկապահանջ, հարկահան—
525
Մնուր—լտ. կրտսեր—64, 68
Մուսէ—պրսկ. ավետիս, ավետալի լուր, վարձ
կամ նվեր ավետալի լուրը բերողին—497
Մուլֆ (նաև միւլէ)—արբ. անշարժ գույք—
231, 450
Մուլֆ—թերևս արբ. մուլուք բառից՝ իշխան-
ներ—512
Մուհէսէրէ (պահէլ)—արբ. պաշարված պա-
հէլ—452
Մուղաղա—արբ. որոշակի, որոշված գումար
(որ տալիս էին վանքերը և եկեղեցիները)—
418, 428, 483
Մուսապիր—արբ. (մուրաշիր)—վերականու-
գործակալ—496
Մուջալի—արբ. համախոսական գիր—524
Մուսալիմ—թրք. տեղապահ—487—488
Մուրադ—թրք. փափազ, նպատակ, ցանկու-
թյուն, իղձ—416, 459
Մուրասըր (լիւնիլ)—թրք. նպատակին չհաս-
նել, նպատակը անկատար մնալ—464
Մուֆթի—թրք. կրոնապետ, բարձրագույն դա-
տական իրավասությամբ—492—493
Մոհրասըր թրք. շուկայի վերահսկիչ—489
Մոհր—արբ. կնիք, մօհրեց՝ կնքեց—520

Ցալս (արին)—թրք. բանտարկեցին, կալա-
նավորեցին—487
Ցալսլու—տե՛ս կարալու
Ցալսի ֆեալգ—թրք. օգ բարձրացող փամ-
փուշտ, հրավառություն, հրթիռ—495
Ցալսգ—տե՛ս կալսուգ
Ցէնիւ—տե՛ս էնիւ

Յէնիշէի աղասի—տե՛ս *հնգիշարի աղասի*
Յէրի—*Քրք. տեղացի*—405
Յիւղբաօի—*Քրք. հարյուրապետ*—430
Յուսիմ—տե՛ս *հուքմ*

Նազար—*Քրք. տեսուչ, վերահացու*—523
Նալ—*արբ. պոյա*—454

Նաղմ—*պրսկ. ական, այստեղից էլ Նաղմից*
(183, 181) *ական փորեց*—79, 152, 269

Նամազ—*Քրք. մահմետականների աղոթք*—520

Նաֆար—*Քրք. անձ, շուկնչ, հողի, զինվոր*—496

Նէմազ—տե՛ս *Նամազ*

Նէնէ—*Քրք. մայր, մայրիկ, մեծ նէնէ՝ տատ*—449

Նէֆրան—*Քրք. անեծք, նախատինք, դար-շանք*—463

Նոմար—*պրսկ. ծառա*—530

Նուի—*միշկ. իշխան, զորապետ*—139, 147

Նոմու—*հուն. օրենք*—248

Շահ (լինել)—*Քրք. ծառա լինել*—488

Շահանղակ—տնտեսութեան բառ—77

Շահասան—*պիլ. մեծ քաղաք, թագավորա-նիստ կամ նահանգի կենտրոն, մեծ առևտրի կենտրոն*—121, 139, 171, 221, 245, 254, 276

Շաղալար—տե՛ս *շաւաղաթ*

Շահան (ձաւ)—*արբ. զոհվել, տվյալ զեպքում*
Հշահատա-ը պետք է սրբազրել Հսահատա-սախատ՝ հաշմանդամ իմաստով—268

Շահնղալ (նաև շահառա, շահգատէ)—*պրսկ. արքայի, թագավորի ուղի*—428, 431—432, 443

Շահնա—*արբ. ֆին. պաշտոնյա*—454

Շամսան—*Քրք. աշտանակ, լուսակալ, մոմա-կալ*—587

Շառաշառ—*Քրք. շառ բառից՝ շար, վնաս*—524

Շաւաղար—*արբ. զուծ, հողորմություն, կա-րեկցություն, նվիրել, զոհել*—229, 231

Շափխա—*Քրք. գլխարկ*—267

Շափիւլա—*արբ. թանկագին քարի մի տե-սակ*—575

Շելս—*արբ. մուսուլմանների կրօնապետ, հո-գեոք առաջնորդ*—428, 443

Շէօխանա—*Քրք. վեցանկյունի*—563

Շէրբար—*Քրք. օշարակ, քաղցր և զովացուցիչ ըմպելիք, որ պատրաստում են զանազան պտուղների հյութից*—491

Շիրա—*պրսկ. քաղցու, խաղողից մզված քաղցր հյութ*—484, 528

Շիրիկ—*արբ. քունջութից հանած ձեթ*—528

Ոման—*հ. ֆր. մեծաբանք*—66, 71, 76, 78

Ուման—տե՛ս *ոման*

Ունգլուի—(պրսկ. *ընգուլաք*) *փորփրել*—151
Ուօադ—*Քրք. մանուկ, ծառա, պատանի*—454, 495, 525

Ուտօու (ի՛մա օրդու)—*սես օրդու*

Ուտբաւար—*պրսկ. հմուտ, վարժ, արվեստա-գետ*—420

Չալումա—*Քրք. նուրբ երկար կտոր, սպի-տակ, սև կամ այլ գույնի, որը, զլիարժեքա-պես մահմեդականները, մի քանի անգամ փաթթում են ֆեսի վրա*—267

Չալսիւլս—*Քրք. կայծաքար կամ սրա հար-մարանք՝ կրակ ստանալու համար*—587

Չալսու—*Քրք. զրպանի զանակ*—587

Չամուտ—*Քրք. ցեխ, տիղմ*—460

Չայ—*Քրք. գետ, առու*—491

Չայիւր—*Քրք. մարգագետին, խոտ քաղկու-տեղ*—489

Չանկալ—*Քրք. կեռ, ճանկ, կեռացրած սուր ծայրով երկաթ*—487

Չալուօ (նաև չաուշ, չաուշ)—*Քրք. զին. կրտսեր աստիճան, նվիրակ*—483, 496

Չալուօպալի—*Քրք. նախորդի պետ, պաշտո-նատար անձ*—487

Չասր—*Քրք. վրան*—557

Չարխի ֆէլազ—*Քրք. անիվ (վեհակախա-ղի)*—495

Չարչիլա—*Քրք. շրջանակ, փեղկ*—495

Չարօք

Չարօու } —*Քրք. շուկա, առևտրի*
 } *հրապարակ*—272, 451, 456,
 } 459, 461

Չարօւ—պաղար

Չարօու և անչարօու—*Քրք. քաղաքամաս (квартал) և քաղաքամասից դուրս*—272

Չափմիօ (անել)—*Քրք. սալատակել, կողոպ-տել*—525

Չափ—*Քրք. միշկ*—273

Չափուրկա } —*Քրք. մորեխ, մարախ*—463, 528
Չէֆիլկէ }

Չէկօուրի—*Քրք. նավի տեսակ*—406

Չըքյուքիւն—*Քրք. չթավաճառություն, չթա-գործություն*—526

Չոնել—*պրսկ. ծնկների վրա կանգնել, ծնրա-գրել*—489

Չոմիօ (լինել)—*Քրք. բկին նստել, կքել, ճնշել*—525

Չուլ—*Քրք. քուրձ, հնացած շոր, զգեստ*—449

Չուխասար—*Քրք. ձիու սանձը բռնող և քա-շող, ձիու սպասավոր*—496

Չուլ—*Քրք. անապատ, անջրգի կամ անմշակ վայր, վայրի անբնակ տեղ*—579

Չարմիօ—*Քրք. խորասուզված, թաղված, ըն-կըզմված*—460

Պախալ—**Թրք.** նղաբալանառ, պարենավա-
նառ—461

Պանացուր—**տե՛ս** բահատուր

Պաղնա (նաև պախնա)—**տե՛ս** բաղնա

Պանանախ—**Թրք.** քենու ամուրին, քենակալ—
404

Պալ—**հ.** ֆր. կառավարիչ, հսկող, պատվի
տեսողս *Կիլիկիայում*—64—74, 76, 103—
105, 108, 205

Պալուսիւն—**նախորդի** պաշտոնը—69, 71,
102, 109—110

Պառ—**Թրք.** գլուխ, գլխավոր, առջնորդ,
ադնիվ *և* ալլն—336

Պառզա—**Թրք.** ուրիշ, օտար, ալլ, առանձին—
496

Պառիկոս—**հուն.** տերոջ *հեթանոս, հարկատու*
շինական, պանդուխտ—186

Պասիկ—**լատ.** բարձր աստիճան. *հին Հռոմում*
ժառանգական ազնվականների զանակաբ-
զին պատկանոց, Հայաստանում՝ *երկրի*
կառավարիչ—47

Պասրուսիս—**տե՛ս** բասրեսիոս

Պարոն—**հ.** ֆր. պարոն, պալատական—188

Պարոնուսիւն—*իշխանություն*—183

Պարուր—**տե՛ս** բարուր

Պեզեսիւն—**Թրք.** կերպարի վաճառանոց—528

Պեմի—**Թրք.** պահապան, պահակ—459

Պեռլիկ—**տե՛ս** բոլուք

Պեմեմ—**Թրք.** միջնա—452

Պիրուն—**Թրք.** ամբողջ, բոլոր—273

Պիպիւ—**Թրք.** տաքտեղ—587

Պիրագ—**Թրք.** մի քիչ—476

Պուրմիս (տնեկ)—**Թրք.** հրամայեկ—523

Պուրն—**տե՛ս** բուրջ

Պուր—**տե՛ս** բուրջ

Պանսիւսիս—**լատ.** շատ մտերիմ, շատ մոտ—104

Պոսոֆրոնիւն—**հուն.** առաջին խորհող, նա-
խաթոռ—424

Պոյ—**Թրք.** հասակ, երկարություն, բարձրու-
թյուն—587

Պոննուկ—**Թրք.** ուլունք—587

Ջազա—**արբ.** նեղություն, տանջանք, տուժ,
տուգանք—525

Ջամ—**Թրք.** ապակի—495

Ջամի—**տե՛ս** ճամի

Ջան—**պրոկ. Թրք.** հոգի, անձ, մարմին—525

Ջառիմա—**Թրք.** տուգանք, տույժ, մեղք, հան-
ցանք—494, 519

Ջառիբաօի—**Թրք.** մունեստիկապետ, ավագ
մունեստիկ—525

Ջեբզա—**Թրք.** շաբաթ, կարգ—491

Ջըվալ—**Թրք.** աթի մազից պատրաստած
պարկ—465

Ջոնս—**արբ.** Թրք. հրեա—149, 394

Ջղայ—(**հմմտ. պրոկ. ջղա շցցունք**)—*ակերով*
զարգարված զլխազարգ, բաղնացած նաև
Թուրքի փեսուրից, որը կրում են քաջե-
րը—431

Ռազիլ—**պրոկ. խայտառակ**—488

Ռամադան—**տե՛ս** ռամազան

Ռամազան—**Թրք.** մահմեդականների իննե-
րորդ ամիսը՝ մահմեդականների մեծ ծո-
մը—220, 223, 492

Ռադիաթ—**տե՛ս** ռալա

Ռայ—**տե՛ս** ռալա

Ռայա—**արբ.** հպատակ, հարկատու ժողո-
վուրդ—210, 230, 484, 488

Ռէ—**տե՛ս** ռե

Ռէս—**արբ.** գլխավոր, գյուղապետ—484

Ռհաթ—**տե՛ս** ռալա

Սազ—**Թրք.** երաժշտական լարային գործիք—
486

Սազանդար—**Թրք.** լարային գործիքների նվա-
զախումբ, սազ նվագող—495

Սալեան—**պրոկ. տարեկան**—455, 457, 464, 476

Սալթ—**Թրք.** միայն, լոկ, սոսկ—496

Սալաս—**Թրք.** պակասավոր, հաշմանդամ—
284, 521

Սակման—**գործի տեսակ** ?—277

Սահաթ—**տե՛ս** սէհէթ

Սահարա. (**նաև** սահրաա)—**պրոկ. սահման,**
սահմանադուր, սահմանամերձ—231, 393,
396, 566

Սադադաթի—**Թրք.** գին. աստիճան—493, 495—
497

Սադալաթ—**արբ.** պետք է լինի շավազաթ՝
նվերել, զոհել, ավյալ զեպեում Տիգրիսը
զցել, Տիգրիսում խեղդել—142

Սադրիան—**պրոկ. մշակված, նուրբ՝ ներկած**
կաշի—460

Սադրի—**Թրք.** ներկած ընտիր կաշի կոշիկի
համար—460

Սանթանաթ—**արբ. շուք, փառք, շքեղություն**—
275

Սապապ—**Թրք.** պատճառ, առիթ—519

Սարակ—**մշակ, օրականով աշխատող բան-**
վոր—482

Սարայ—**պրոկ. ապարանք, պալատ, տանը կից**
շտաբացվող պարզ շինություն՝ հողի հատա-
կով, մարազ—486—489, 491, 494—497, 566

Սարայաթ—**պրոկ. Թրք. գլխից գլուխ, ծայրից**
ծայր, կերպարի այն տեսակը որի մեջ հա-
վասար և ծայրից ծայր անցնում են ոսկի
թելերը—491

Սարասիլ—**Թրք.** զորապետ, զորավար, զո-
րագլուխ, սպարապետ—404—406, 432,
486—488, 391, 516

Սարդար—պրսկ. զորավար, զորագլուխ—482, 517, 526
 Սարէկ—տե՛ս Սարայ
 Սարի—թրք. դեղին, գունատ—494
 Սարեալա—պրսկ. վարչական պաշտոնի տնուն—489, 525
 Սաֆար—տե՛ս սէֆէր
 Սաֆարիա—թրք. պատերազմական—487
 Սեհեսջալ—հ. ֆր. պալատական մատովակ, պալատական բարձր պաշտոնյա հիւրիւկա-յում աբքունի դանձերի պետ—69
 Սեփէճուլ—վր. արքայազն—202
 Սէլ—թրք. հեղեղ—456, 521
 Սէնէր—թրք. ժամ, ժամանակ—456, 459—460, 475, 520, 528—529, 560
 Սէյիւր (նաև սէյր անել)—արբ. հանգես, դի-տում—463, 489
 Սէյիւս—արբ. մահմեդականների 4-րդ խալիֆ՝ Ալիի սերնդից, պարոն—487
 Սէրագզէր—տե՛ս սարասքէր
 Սէֆէր—թրք. պատերազմ, կռիւ, ճանապարհ (շնկնել, զնալ)—456—457, 463, 476, 485, 490, 492—493, 496, 519
 Սըհաթ—տե՛ս սէհէթ
 Սիլ—արբ. քամի, թեթև ակորժելի քամի, զեփյուռ—571
 Սիզեղ—լտ. կնիք, հուն. կնիք, կայսրական հրա-մանագիր, հրաման—50, 71, 102, 185, 187
 Սիթամ—թրք. չորիք, աղետ—523
 Սիլաւի—թրք. զենք, սպառազինութիւն—492
 Սիլախսար—թրք. զինակիր, ինչ որ պաշտոն—493
 Սիւմ—թրք. կեղծ ոսկյա լար՝ արեւոյան լա-րային զործիքների համար—567
 Սիցկիթսու—հուն. ծերակույտի անգամ, հին Հռոմում սենատի անգամ—40—41
 Սիցոռ (նաև սինօռ)—հուն. սահման, հարա-կից, սահմանակից—69, 72, 181, 251, 550—551, 553, 555—560, 562
 Սիւր—հ. ֆր. տեր, իշխան—65—66, 69—76, 78—79
 Սիւրկիւն—տե՛ս սուրկուն
 Սիսթաւաղ—թրք. ժամագործ—525
 Սիլաւ—տե՛ս խսար
 Սիլաւիլ—տե՛ս խսարել
 Սպահի—թրք. հեծյալ—272, 277, 560, 568
 Սուբայ—արբ. առվոտ, լուսարաց—228
 Սուցաթ(ել)—թրք. թլպատութիւն, թլպանել—272, 491
 Սուպաօի—թրք. զործակալ, ոստիկան, վե-րականցու, գալառապետ—59
 Սուրկուն (նաև սուրգուն)—թրք. քար, տա-րաքրութիւն—231, 268, 270, 356, 461
 Ստատիսիւթիւն—հուն. զորավար, սպարապետ, պատվանուն, պաշտոն—364

Սուլ—սանգալ, կոշիկ, չուստ—485
 Սուլ աղասի—թրք. դին. աստիճան—491—492, 495—496
 Վալիսա—թրք. մայր. սուլթանի մայրը—377
 Վալս—թրք. ժամանակ, միջոց, ժամանա-կին—493, 497, 595
 Վեսպերիւ—լա. (vesper) երեկոյան, արեւուտ—514
 Վէս—հ. ֆր. եպիսկոպոս—79
 Վէրիլ—թրք. փոխանորդ, ներկայացուցիչ, լիազոր—517
 Վիգայր—լտ. տեղակալ, թեմի առաջնորդի փոխանորդ, հոգևոր պաշտոնյա—71
 Տաղըրմիս (լինել)—թրք. ցիր և ցան լինել, ցրվել—462—463
 Տաղմա—տե՛ս զամկալամիշ
 Տամուճէլ—հ. ֆր. շքագիր, պալատական օրինորդ, —109
 Տայմիս (լինել)—թրք. կանգնել—461
 Տավանուքիւն (անել)—թրք. վեճ, դատ հա-րուցել—476
 Տավար—թրք. խոշոր եղջերավոր անասուն—494
 Տարաղաթ—թրք. կախաղան—418, 487
 Տարգան—ա՛ս դարգահ
 Տաֆա—թրք. դարձյալ, նորից, էլի—489
 Տէլէս—հուն. իմաստուն, հռետոր—268
 Տէլի—թրք. հիմար, թեթևամիտ, արի, քաջ, հեծելազոր—455
 Տէլիպալ—թրք. թիկնազորային—455
 Տէստ—թրք. կապոց, փունջ, խումբ—587
 Տէվր—թրք. թափել, տեղափոխել, մի կողմ կուտակել—476
 Տէսէ—թրք. հայր, մեծ տէտէ՝ պապ—451, 455
 Տէրէ—թրք. ձուռ. հեղեղատ, հովիտ, ծործոր—460
 Տէրս—թրք. ցավ, կսկիծ, վիշտ, տառապանք, հոգս, տանջանք, չարչարանք—476
 Տէֆսէր—տե՛ս դաւտար
 Տիբլ—հուն. տիտղոս—39
 Տիմի—թրք. ծաղկանկար կտոր—459
 Տիվան—տե՛ս զիվան
 Տուգին ֆր. դյուժին՝ միկնույն տեսակի իրերի 12 հատը—587
 Տուլբանդ (նաև տոլպանտ)—թրք. շգարշ, շգարշից քող, նուրբ փատուխա քրիստոն-յանների տարբերանշանք—267, 355, 518
 Տուվա—թրք. աղոթք, մաղթանք, աղաչանք—464
 Տուսաղ (իմա տուսաղ)—թրք. կալանավոր, բանտարկյալ, գերի—487
 Տուվաթ (աւոր)—տե՛ս զուլաթ, գուլաթաւոր
 Տոնագ—թրք. անկայուն, դրժող—493

Տօնամիա—տես տօնանմա
 Տօնանմա—թրք. տոն, ցնծություն, հրավա-
 ություն, հաղթանակ, նավատորմ—376,
 462, 463, 487, 490
 Տօնմիւ—տես դոնմիւ
 Տոմ (նաև դուք)—տես դուքս
 Փակեղ (նաև փակեղ)—հուն. դիւի փաթաթոց,
 ծածկույթ, վեղար—414, 516
 Փանլաւան—պրսկ. քաջ, լաւատալացի, բմբիշ—
 218
 Փարալամիւ (անել)—թրք. հոշոտել, պատառ-
 պատառ անել, մանրել—494
 Փէնկէրա—պրսկ. պատուհան, լուսամուտ—495
 Փէօաւադ—պրսկ. արվեստագործ, արվեստա-
 ղեա—570
 Փէլէկ—պրսկ. բնծա, նվեր, պարգև—454
 Փուրկա—տես բուրբա
 Փուլ—պրսկ. զատտուր, անպիտան, վատ, ան-
 պիտք—517
 Փրիցծ (նաև փրիւնծ)—տես բրիւնծ
 Քանեա—տես քէտիսուտէ
 Քանլան—թրք. աղնվացեղ, ցեղական ձի—555,
 558—559
 Քաղաքլամա—թրք. թղթած լուսամուտ,
 ապակու փոխարեն—495
 Քառքա—պրսկ. դանակ—587
 Քալկիր—թրք. քարուկիր, ամուր—455, 527
 Քաւո—գոցեց արք. քաշֆ—ից հետախուղու-
 թյուն, հետադոտություն—488
 Քէնա } —տես քէտիսուտէ
 Քէնէ }
 Քէօֆ—թրք. հայտարարություն, հայտնու-
 թյուն, մեկնություն—476
 Քէթիսուտէ—պրսկ. տանուտեր, հոգաբարձու,
 և այլն—277, 405, 483, 485—487, 490,
 493, 496, 524
 Քէրվան—թրք. կարավան—454—455, 457
 Քիւրֆ—թրք. մուշտակ—454
 Իումանցուր—ֆր. հրամանատար, վերատե-
 սուղ—79
 Բուրդ—լատ. արքունիք—178—179
 Բուրուդ—թրք. ծծումբ—556
 Բուֆր—թրք. հայհոյանք, անեծք—266, 283
 Բսիպ—անծանոթ բառ—153

Բօօկ—թրք. օթյակ, հովանոց, տաղավար,
 ապարանք—563
 Բօռ—պրսկ. կույր—491
 Օլան (թուրք օլան)—թրք. ով որ թուրք է,
 թուրք մարդ—486
 Օլուս (իմա ուլուս)—մղլ. ցեղ, տոհմ—521
 Օլօֆա—արք. կենդանիների կեր, ընդհանրա-
 պես կեր, ոռճիկ—560
 Օղկապաղ—թրք. ձեռնածու—495
 Օղուլ—թրք. որդի, զավակ, տղա, երեխա—
 454, 525
 Օնախ—տե'ս օջախ
 Օլից—թրք. խազ, խորամանկություն, միջոց—
 495
 Օյիցբազ—թրք. խեղկատակ, հնարագետ, խո-
 րամանկությամբ մի բան անող—463
 Օղիբազարի մարդ—թրք. բանակին ուղեկցող
 առևտրականներ, որոնք կազմակերպում
 էին առևտուրը զորքի հետ—429
 Օղուլ—թրք. բանակ, բանակատեղ, ճամբար—
 188, 228, 490, 523
 Օջախ(լի)—տոհմիկ, իշխանական՝ աղնվակա-
 նական, քրդական ցեղերին տրված ավատ—
 496, 561
 Օրթէն—տե'ս օրդու
 Օրբա—թրք. միջին—587
 Օրբա խարն—թրք. միջին հարկ (հարկի տե-
 սակ)—464
 Օրման—թրք. անտառ—459—460
 Ֆարման—տե'ս ֆէրման
 Ֆել—արք. հնարք, հնարագիտություն—152
 Ֆէլմէնկ—թրք. հոլանդացի—404
 Ֆէրէնէ—թրք. թիկնոց, օթոց—463
 Ֆէրման—պրսկ. հրովարտակ—421, 463, 488,
 526
 Ֆէրմանլի—թրք. հրովարտակ ունեցող կամ
 հրովարտակով հաստատված—488, 493
 Ֆէրմանլի—տե'ս ֆէրմանլի
 Ֆիլ—թրք. փիղ—163
 Ֆօանգ—թրք. փամփուշտ—491, 495
 Ֆրանկ—թրք. եվրոպացի կամ եվրոպական
 հագուստով (?)—495
 Ֆրէր—ֆր. եղբայր, այս ընդհանուր անունով
 էին հայտնի կաթոլիկ միսիոներներն արե-
 վելքում—60, 64—66, 68—70, 73, 76—80